

USTAVNA UREDITEV SLOVENIJE

1. PREAMBULA IN SPLOŠNE DOLOČBE

Varstvo pravic in temeljnih svoboščin (država se zavezuje, da bo varovala pravice in temeljne človekove pravice in svoboščine, Varovala pravice italjanske in madžarske narodne skupnosti. Za slovenske narodne manjšine v sosednjih državah)

Skrb za naravno in kulturno dediščino (skrbela bo za ohranjanje naravnega bogatstva in kulturne dediščine (škocjanski zatok, škocjanske jame, živali, rastline)

Ločenost države in cerkve (cerkev ne sme segati v politične zadeve države)

Mednarodno pravo (Slovenija sklepa pogodbe z drugimi državami, potrebno jo je ratificirati-potrditi)

Lokalna samouprava in državni simboli (občine, grb, zastava)

Pravice tujcev (imajo pravice, ki so zagotovljene z ustavo, razen tistih, ki jih imajo po ustavi samo državljani Slovenije)

PREAMBULA- vsebina nudi oporo za razumevanje celotnega ustavnega besedila, razjasnjuje družbeno ozadje ustave ter njen temeljni pomen pri oblikovanju samostojne in neodvisne države.

2.1. TEMELJNE IN SPLOŠNE DOLOČBE O ČLOVEKOVIH PRAVICAH IN DOLŽNOSTIH

Ustava prepoveduje kakeršnokoli diskriminacijo, saj določa do so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero politično ali drugo prepričanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj- VSI SMO PRED ZAKONOM ENAKI.

2.2 OSEBNE PRAVICE IN SVOBOŠČINE

-nedotakljivost človekovega življenja

- prepoved mučenja
- varstvo osebne svobode
- odvzem prostosti
- opredelitev in trajanje pripora
- domnevna nedolžnost
- načelo zakonitosti v kazenskem pravu

2.3.POLITIČNE PRAVICE IN SVOBOŠČINE

- svoboda izražanja
- svoboda vesti
- pravica do ugovora vesti
- pravica do izbiranja in združavanja
- politično združevanje
- volilna pravica

2.4. SOCIALNE, EKONOMSKE IN KULTURNE PRAVICE

- svoboda dela
- pravica do socialne varnosti

-pravice invalidov

-zakonska zveza in družina

-pravice in dolžnosti staršev

-svobodno odločanje o rojstvu otroki

-pravice otroki-pravica do osebne lastnine in dedovanja

-izobrazba in šolanje

2.5. PRAVICE NARODNIH MANJŠIN

Posebne pravice italijanske in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji

-pravico imajo razvijati kulturne dejavnosti, vzgoje in izobraževanje v svojem jeziku, zagotovljena pravica, da gojijo odnose z matično državo

3. GOSPODARSKA IN SOCIALNA RAZMERJA

-pravica do zdravega okolja

-do samoupravljanja

-sindikalna svoboda

-pravica do stavke

-lastninska pravica tujcev

-obveznost države (zaposlovanje, delo, ohranjanje naravne in kulturne dediščine)

4. DRŽAVNA UREDITEV

4.1. PARLAMENT

a. DRŽAVNI ZBOR -90 poslancev (4 leta)

-izvoli se vedno enega italijanske in madžarske skupnosti

Poslanska imuniteta: da bi lahko samostojno odločali, uživajo imuniteto. Državni zbor ima predsednika, ki izvoli z večino glasov vseh poslancev. Da bi drž. zbor lahko sklepal (sprejemal zakone, pr. Akte), mora biti navzoča večina poslancev(vsaj 46).

b. DRŽAVNI SVET -40 članov (4 predstavnike delodajalcev, 4 delojemalcev, 4 kmetov, obrtnikov in samostojnih poklicev, 6 negospodarskih dejavnosti ter 22 lokalnih interesov) izvoljeni so za dobo 5 let.

ODLOŽNI VETO: -daje drž. Zboru mnenje o vseh zadevah iz njegove pristojnosti, zahteva razpis zakonodajnega referenduma. Drž. Svet mora svojo odločitev sporočiti v 7. dneh po sprejetju zakona. Ponovna odločitev državnega zbora je dokončna.

4.2. PREDSEDNIK REPUBLIKE

Izvoljen za dobo 5 let (največ 2x zapored)

Pristojnost predsednika: predstavlja državo, razpisuje volitve v drž. Zboru, razglašča zakone, imenuje državnega funkcionarja, izdaja listine o ratifikaciji, odloča o pomilostitvah

-ODGOVORNOST PREDSEDNIKA: če pri upravljanju svojega dela krši ustavo ali huje krši zakon ga sme drž. Zbor obtožiti pred ustavnim sodiščem

-NADOMEŠČANJE PREDSEDNIKA: predsednik drž. Zbora

4.3. VLADA IN DRŽAVNA UPRAVA

FUNKCIJE VLADE: -sme predlagati drž. zboru sprejem zakonov, sprejme uredbo, sprejema in predlaga sprejem političnih, pravnih, ekonomskih in finančnih ukrepov, osrednji splošni pravni akt ki ga sprejme vlada je uredba.

SESTAVA VLADE: -predsednik in ministri, preds. Vlade izvoli drž. Zbor na podlagi predsednika republike z večino glasov vseh poslancev. Vlado sestavlja 15 ministrov in največ 2 ministra brez listnice

4.4. PRAVOSODNI SISTEM

a. SODSTVO

načelo neodvisnosti (neodvisen sodnik)

načelo volilnosti (sodnika izvoli drž. zbor na podlagi sodnega sveta)

načelo trajnosti (izvoljeni sodnik opravlja funkcijo do upokojitve)

načelo imunitete, načelo nezdržljivosti, načelo javnosti, načelo demokratičnosti, načelo instančnosti

OKRAJNO SODIŠČE (44) sodi milejše kazni, denarne kazni, zapor do 3 let

OKROŽNO SODIŠČE (11) težja kazniva dejanja in civilne zadeve

VIŠJE SODIŠČE (4) so pritožbena

VRHOVNO SODIŠČE Rep. Slovenija v upravno in računsko upravnih sporih

SPECIALIZIRANA SODIŠČA o delovnih sporih in sporih socialne varnosti

b. DRŽAVNO TOŽILSTVO -vlaga in zastopa kazenske obtožbe pred pristojnim sodiščem

c. ODVETNIŠTVO – je kot del pravosodja, samostojna in neodvisna služba, opravljajo ga odvetniki kot svoboden poklic

ODVETNIK -pravno svetuje, zastopa in zagovarja stranke pred sodiščem in drugimi državnimi ograni.

č. NOTARIAT -je javna služba, ki jo opravljajo notarji kot svobodni poklic. So osebe

javnega zaupanje, pooblaščne za sestavljanje in hrambo javnih listin, denarja, vrednostnih papirjev. Za potrjevanje pravno pomembnih dejstev in izjav.

5. LOKALNA SAMOUPRAVA

5.1. POJEM LOKALNE SAMOUPRAVE

Bistvo vsake samouprave je v tem, da ljudje sami odločajo o lastnih zadevah. Prebivalci v lokalni skupnosti imajo pravico, da sami volijo svoja predstavniška telesa. Izvoljeni organi pa orajo imeti pravico samostojno odločati o lokalnih zadevah. Vsaka lokalna skupnost mora imeti lastna in zadostna materialna in finančna sredstva.

5.2. OBČINA KOT TEMELJNA SAMOUPRAVNA SKUPNOST

OBČINA: ustava ter zakon o lokalni samoupravi opredeljujeta občino kot temeljno samoupravno skupnost.

a. OBMOČJE OBČINE TER POGOJI ZA NJENO OBLIKOVANJE

izpolnjevati morajo: -osemletno šolo, primarno zdravstveno varstvo občanov, preskrba z življenskimi potrebščinami, komunalna opremljenost, finančne storitve, knjižnica. Mora imati vsaj 5000 prebivalcev.

b. NALOGE OBČINE

upravlja občinsko premoženje, omogoča pogoje za gospodarski razvoj občine, ustvarja pogoje za gradnjo stanovanj, pospešuje službe socialnega skrbstva, skrbi za varstvo

zraka, vode, tal; pospešuje razvoj športa in rekreacije, organizira komunalno-redarsko službo katera skrbi za red.

c. ORGANI OBČINE IN OBLIKE NEPOSREDNE DEMOKRACIJE

OBČINSKI SVET -je najvišji ogran odločanja o vseh zadevah (glede občine). Sprejema odloke in druge občinske akte.

ŽUPAN -predstavlja in zastopa občino (redne volitve se opravljajo vsake 4 leta v občinskem svetu).

č. PREMOŽENJE IN FINANCIRANJE OBČINE

Lastni viri občine so davki in drugi dajatve ter dohodki od njenega premoženja (od zakupnin, najemnin za zemljišča in objekte)

d. SPLOŠNI IN POSAMIČNI AKTI OBČINE

STATUT je najpomembnejši pravni akt občine.

Drugi splošni pravni akti -odloke, odredbe, pravilniki, navodila

e. NADZOR DRŽAVNIH ORGANOV

Opravljajo ga pristojni drž. Organi, vlada in ministri. V zadevah, ki jih prenese na občine država je nadzor strožji.

5.3 POKRAJINE

USTANOVITEV -z zakonom na podlagi odločitve občinskih svetov

NALOGE -opravlja naloge širšega pomena

JAVNE FINANCE

Za delovanje državnih in lokalnih skupnosti so potrebna velika finančna sredstva. Njihovo zbiranje, razporejanje in upravljanje mora biti natančno urejeno, da nebi prihajalo do zlorab.

RAČUNSKO SODIŠČE -se ustanovi za nadzor nad finančnim poslovanjem države in nad celotno javno potrebo.

CENTRALNA BANKA -Slovenija jo ima, njena glavna naloga je izdajanje denarja ter razpisovanje javnih posojil. Pri svojem delu je pristojna, odgovarja pa neposredno drž. zboru.

USTAVNOST IN ZAKONITOST

Usklajenost splošnih pravnih aktov -morajo biti v skladu z ustavo.Ustava odreja da morajo biti zakoni v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava.

OBJAVLJANJE IN VELJAVNOST PREDPISOV -začnejo veljati 15. dan po objavi. Le za ustavo začnejo veljati z dnem razglasitve.

USTAVNO SODIŠČE

Je najvišji organ sodne oblasti za varstvo ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin. V razmerju do drugih organov je ustavno sodišče samostojno in neodvisno.

8.2. PRISTOJNOST IN POSTOPEK USTAVNEGA SODIŠČA

Odloča o: skladnosti z ustavo, zakonov in drugih predpisov, podzakonskih predpisov z ustavo in zakoni, skladnosti predpisov lokalnih skupnosti, splošnih pravnih aktov, pritožbah zaradi kršitev člov. Pravic in svoboščin

Zahtevo za začetek postopka lahko vložijo: -državni zbor,, najmanj tretjina poslancev drž. zbora, vlada, drž. svet, sodišče, drž. tožilec, banka Slovenije

8.3 SESTAVA UPRAVNEGA SODIŠČA

Sestavljajo ga 9 sodnikov, izvoli jih drž. zbor na podlagi predsednika republike. Izvoljeni so za dobo 9 let in ne morejo biti ponovno voljeni. Predsednika sodišča izvolijo za dobo 3h let.